

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ
TÜRKMER

2023 Irak Yerel Seçimleri ve Irak Türkleri

Emir YILMAZ
Muhammed Çağrı TURHAN

Bu yayının tüm hakları Sakarya Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi'ne aittir. İzin olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

© 2024 TÜRKMER

Emir YILMAZ¹
Muhammed Çağrı TURHAN²

Giriş

Irak yaklaşık on asırdır Türklerle etkileşim içinde olan ve beş asır boyunca da Türklerin hâkimiyetinde kalmış bir coğrafyadır. Günümüzde hala yaklaşık 5 milyon Türk'e de ev sahipliği yapmaktadır. 18 Aralık 2023 tarihinde gerçekleştirilen yerel seçimlerle birlikte 10 yıllık aradan sonra Irak halkı, 18 yıllık aradan sonra da Kerkük sakinleri sandığa gitmiştir. Bu çalışmanın başlıca amacı bölgedeki başlıca azınlık grup olan Türklerin siyasi durumu ve siyasete olan etkisini ele almaktır. Bu amaç doğrultusunda araştırma soruları; "Irak'taki Türk varlığının genel görünümünün nasıl olduğu?", "18 Aralık 2023'te gerçekleştirilen Irak yerel seçimlerinin sonuçları" ve "Bu seçimlerin Türkler açısından etkilerinin neler olduğu?" şeklindedir. Bu çalışma yapılırken yöntem olarak; Literatür taraması, tarihsel metot, doküman inceleme gibi nitel ve betimlemeye dayalı metotlar kullanılmıştır.

Irak'taki Türk Varlığı: Dün ve Bugün

Türklerin Irak topraklarına ayak basışı 674 yılında o dönemin Emevi valilerinden Ubeydullah Bin Ziyad'ın Irak'ın güneyindeki Basra kentine iki bin Türk'ü getirmesiyle başlayan bir süreçtir (Beyatlı, 1990: 7). Abbasi Devleti'nin kurulmasının ardından da Halife Ebu Cafer el Mansur, Bağdat şehrini kurmuş ve burada Türklerden meydana gelen bir askeri birlik oluşturulmuştur (Canatan, 2021: 23). Bölgedeki Türkler bu dönemde yerel Arap halkı tarafından Etrak (Türkler) diye adlandırmaktadır. Abbasi Halifesinin hilafet dışındaki yetkilerini Büyük Selçuklu Hükümdarı Tuğrul Bey'e devretmesiyle bölgedeki Türkler 'in ifadesi; Etrak-ı Bağdat (Bağdat Türkleri) şeklini almıştır.

1149 tarihinde Irak Türklerinin buldukları yerleşim sahası (Musul, Erbil, Şehrizer, Kerkük) Atabeylerin (Selçuk Atabeyleri) idaresine geçmişti (Esin, 1976: 1126). 1258 yılına gelindiğinde Moğol İstilasası ile Abbasi Hilafeti son bulmuş, bölge Moğolların işgali altına girmiştir. Ancak bölgeye Moğollarla beraber çok sayıda Türk asıllı askerin de geldiği bilinmektedir (Çay, 1987: 6). Bölgede nüfus bakımından Türklerden az olan Moğollar her ne kadar güçlerini göstermeye çalışmışlarsa da kısa zamanda Türkleşmişlerdir (Longrigg, 1970: 57). 1258-1336 yıllarında İlhanlılar, 1338-1360 tarihlerinde ise Celayirliler, 1360-1469 yılları arasında Karakoyunlular, 1470 tarihinden itibaren de Akkoyunlular idaresinde kalan bölge, 1508 yılında Safeviler'in eline geçmiştir (Canatan, 2021: 24). Çok geçmeden, Yavuz Sultan Selim'in (1515) Çaldıran Savaşında Safavilere karşı galip gelmesi, daha sonraki yıllarda Kanuni Sultan Süleyman'ın da 1534'te Bağdat'ı himayesine almasıyla, şimdiki Irak toprakları tamamen Osmanlı idaresine geçmiştir. Osmanlıların Irak'ı Bağdat, Basra, Musul, Şehrizer ve el-Ahsa olmak üzere beş bölgeye ayırarak idare ettiği görülmektedir. Kısa bir aradan sonra 1623'te ise bölge yeniden Safevilerin kontrolüne geçti. IV. Murad'ın 1638 yılında Bağdat'ı yeniden alması neticesinde Kasr-ı Şirin antlaşması imzalanmış ve Osmanlı-İran kesin sınırı çizilmiştir. Böylece şimdiki Irak Türklerinin yoğun olduğu Musul-Kerkük bölgesi de dâhil olmak üzere Irak I. Dünya Savaşı sonuna kadar Osmanlı idaresinde kalmıştır. Anadolu Türkleşmeden önce önemli oranda

¹ Sakarya Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÜRKMER) araştırmacısı, Asistan-Öğrenci

² Sakarya Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÜRKMER) araştırmacısı, Asistan-Öğrenci

Türk nüfusuna ev sahipliği yapan şimdiki Irak'a ayrıca, Kanuni ve IV. Murad zamanında da Anadolu'nun çeşitli yerlerinden çok sayıda Türk getirilerek iskân edilmiştir (Esin, 1976: 1127).

Birinci Dünya Savaşı'nın başlarından itibaren Irak'ın İngilizler tarafından işgal edilmesi ve 1926 Musul Meselesi görüşmeleri sonucunda ise Musul ve Kerkük Irak'a bırakılmış ve Irak'ta tümüyle birlikte İngiliz sömürgesi durumuna girmiştir. İngilizler'in Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasına müteakip 1 Kasım 1914'te Irak'ı işgale başladığını belirtmek gerekir. Cumhuriyetin ilanının ardından İngilizler ile Musul meselesi üzerine birçok anlaşmazlık ortaya çıkmış ancak Musul ve Kerkük dâhil olmak üzere Irak toprakları İngilizlerin himayesi altında kalmıştır. 1955 yılında kurulan Bağdat Pakti'nin imzalanmasının ardından bölgede Türklerden ayrılan Kürtler, büyük bir serbestlik ile komünist parti etrafında teşkilatlanmışlardır. Bu arada bu gelişmeyle birlikte, Türklere karşı yapılan baskıların daha da arttığı görülmektedir. Bu baskılara kâh İngiliz kâh Sovyet siyasi güçlerinin desteğini elde eden bölgedeki Kürt aşiretlerinin önde gelenleri de katılmıştır. 1958 ihtilali ile birlikte Irak'ta, özellikle Kerkük Türklerine karşı çeşitli katliamlar söz konusudur (Canatan, 2021: 26).

Irak'ta 1958'deki askeri darbe, monarşinin sonunu getirerek Baas Partisi'nin³ iktidara gelmesine yol açmıştır. Bu dönemde, Türkler de dâhil olmak üzere çeşitli etnik gruplar arasında toplumsal dönüşümler yaşanmıştır. Baas rejimi, Arap milliyetçiliği üzerine odaklanarak Türk azınlıkların kimliklerini bastırmak için çabalamıştır.

Irak, 1980-1988'deki İran-İrak Savaşı sırasında büyük bir insan kaybına uğramıştır. Bu dönemde, Türkler de savaşın etkilerini hissetmişlerdir. Türkler özellikle bu dönemde göçe zorlanarak yerinden edilen gruplar arasında yer almışlardır.

1991 Körfez Savaşı, Irak'ın işgal ettiği Kuveyt'e karşı uluslararası bir müdahaleyi tetiklemiştir. Bu dönemde, Türkler de dâhil olmak üzere birçok Iraklı mülteci durumuna düşmüştür. Ayrıca, Birleşmiş Milletler (BM)'in Irak'a uyguladığı yaptırımların etkisi nedeniyle toplumun genel refahı da azalmıştır.

2003 Irak Savaşı neticesinde Amerika Birleşik Devletleri (ABD) liderliğindeki koalisyonun Irak'ı işgali, ülkede karmaşaya ve iç çatışmalara neden olmuştur. Irak Türkleri bu dönemde özellikle yaşam alanlarının ABD önderliğindeki koalisyon yönetimince Kürt yerel yönetimlerine bırakılmasıyla birçok zorlukla baş başa kalmıştır.

Irak, 2014 yılında Irak Şam İslam Devleti'nin (İŞİD) saldırılarına maruz kalmıştır. Türkler de bu süreçte tehlikeli bir durumda bulunmuş ve birçok aile yerinden edilmiştir.

2023 itibariyle, Irak'taki Türk nüfusu hala çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Siyasi belirsizlik, asayiş sorunları ve ekonomik refahın giderek azalması, Türk azınlıkların yaşamını etkilemeye devam etmektedir.

18 Aralık 2023 Irak Yerel Seçimleri

2003'te yaşanan işgal sonrası Irak'ta bir geçiş süreci yaşanmaya başlamıştır. Bu süreçle

³ Tam açılımı Arap Sosyalist Baas Partisi'dir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Ortadoğu'daki Arap ülkelerinde görülen Arap milliyetçiliğini de içeren partilerin Irak'taki versiyonudur.

birlikte parlamenter sistem gelmiş ve devletin parti kurma üzerindeki yasal regülasyonları kısıtlanmıştı. Nispi temsil sistemi kabul edilmiş ve Baas Partisi dışında, ülkede her türden siyasal oluşuma mecliste görev alma hakkı verilmiştir (Akkaya ve diğ., 2013: 16-17).

Lakin 2010 yılında yapılan seçimlerle görüşmüştür ki partilerin ideolojilerinden ziyade hitap ettikleri mezhep ve etnik unsurlar daha fazla ön plana çıkmış ve seçimler üzerine yapılan incelemeler de bu unsurlara odaklanmıştır (Akkaya ve diğ., 2013: 13). Siyasal partiler ve bu partilerin kurmuş oldukları koalisyonlar ve iş birlikleri tıpkı kurulum şekilleri gibi ya etnik ya da mezhepler üzerine olmuştur.

Irak'ta bulunan Türklerin yarısından fazlasının Şii Müslüman olması, onların Arap Şii partilerle koalisyon kurması sonucunu doğurmuştur (Tan, 2023). Bu seçimlerden önceki diğer seçimlerde de Türklerin mezhebi etkili etkili olduğu söylenebilir. (Bacalan & Zineelabdin, 2023). Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'nin (IKBY) parlamentosunun %49,95'ini oluşturan Kürt Demokrat Partisi (KDP) ve %23,31'ini oluşturan Kürt Yurtseverler Birliği (KYB) yalnızca özerk bölgede aktif olmayıp aynı zamanda ülke genelinde de Kürt seçmeni sıkıca etkilemektedirler (Bacalan & Zineelabdin, 2023). Kimi Türk partisi Irak üzerindeki tesiri büyük olan İran'a yakın partilerden yana siyaset izleme eğilimindedir. Bu partiler genelde KYB'ye yakınken Türkiye ile temasları daha ön planda bulunan Türk partileri KDP ile ilişkilerini geliştirmeyi tercih etmektedir (Bacalan & Zineelabdin, 2023).

18 Aralık 2023 tarihinde yapılan seçimlerle birlikte Irak'ta 10, Kerkük'te 18 yıllık aradan sonra seçimler yapılmıştır (Karaalp, 2023). En son 2013 yılında yapılan yerel seçimlerin ardından sıradaki seçimlerin 2018'de olması planlanmaktaydı ama Irak ve Şam İslam Devleti'nin (İŞİD) Irak'taki etkisi, ekonomik sorunlar ve seçimlerin getirdiği istikrarsızlıklar gibi gerekçelerle seçimler üst üste ertelendi. Aslında 2017'de İŞİD'in Irak sınırlarında yenildiği açıklanmış olsa da ülkede oluşan ciddi istikrarsızlık seçimlerin ertelenmesi sonucunu doğurmuştur. 2019 yılında ise işsizlik ve yolsuzluğa karşı başlamış olan ve ülke çapında yüzlerce kişinin ölümüne yol açan "25 Ekim Protestoları" sebebiyle seçimler tekrar ertelenmiştir. Protestoların sonucunda hükümet istifa etmiş ve Irak Temsilciler Meclisi, vilayet meclislerini kapatıp görevlerini valilere devretmiştir. Bu karara karşı protestolar sonucu 2021'de parlamento seçimleri yapılmıştır. Her ne kadar genel seçimlerin yerel seçimlerle birlikte yapılması planlanmıştır ama hem siyasi uzlaşım hem de seçim sisteminin değiştirilmesi sebebi ile 2023'ün aralık ayında seçimlerin yapılması kararlaştırılmıştır (BBC, 2021; Aygün, 2023).

Irak'ta Seçim için "yüksek alarm" seviyesine geçilmiştir. Pek çok farklı parti ve ittifakın 5 bin 904 adayı 275 sandalye için yarışa katılmıştır. 16 milyon vatandaşın oy kullanma hakkı bulunan seçimde 275 sandalyeden 70'i kadın kotasına, 10'u ise Hristiyanlar⁴, Şebekler⁵, Yezidiler⁶, Feyliler⁷ ve Sabia Mendailer⁸ kotaları arasında paylaştırılarak ayrılmıştır. 250'den fazla parti ve 30'dan fazla koalisyon seçimlere katılım gösterdi (Aygün, 2023; İlkha, 2023). Federal yapıya sahip olan ülkede, IKBY'e bağlı kentler farklı statüleri sebebiyle bu seçimlerin dışında bırakılmıştır (Independent, 2023).⁹

⁴ Irak'ta bulunan Hristiyanların çoğu, kökenleri Babil ve Asur'a dayanan etnik Süryanilerdir.

⁵ Şebekler ya da Şabaklar kökenlerinin Kürt veya ayrı bir etnik olup olmadığı tartışılan bir Şii Müslüman grubudur.

⁶ Yezidiler ya da Ezidiler dini bir azınlık grubudur. Bir kısmı Kürt kimliğini kabul eder.

⁷ Feyliler ağırlıklı olarak Bağdat'ta yaşayan Şii Müslüman bir Kürt grubudur.

⁸ Sabia Mendailer bölgedeki en eski dini azınlık gruplarından biridir.

⁹ Çıkarılan bir yasa gereği 2005 yılından beri IKBY ülkedeki federal seçimlerin dışındadır (Kirkuknow, 2023).

2018 yılında yapılan parlamento seçimlerinde elektronik seçim cihazlarını kullanmaya karar verilmiştir. Bağımsız Yüksek Seçim Kurulu oy sahtekarlığını önlemek için bu sisteme geçtiklerini belirtmiştir (accessnow, 2018). Parmak izleri ile oy pusulalarının eşleştirilebilme ihtimali gibi güvenlik kaygıları ülke çapında tartışmalara neden olmuştur. Türkler bu duruma karşın "Mavi Bayrak Direnişi" adlı bir takım yürüyüşlerle cihazları protesto etmiştir. Dönemin Kerkük Valisi Rakan Said Ali Cuburi ve ITC Milletvekili Erşat Salihi de elektroik sistemin sorun çıkarabileceğinin altını çizmişlerdi. Bu seçimlerde tekrardan aynı cihazlar kullanılmıştır (Aygün, 2023).

2021 senesi gerçekleşen parlamento seçimlerinde en yüksek oy ve sandalyeyi kazanan "Hürler Grubu Partisi" ve Şii mezhepçiliği yapan Sadr Hareketi lideri Mukteda Es Sadr, bu seçimleri boykot etmiştir (Akkaya ve diğ., 2013: 27; Rudaw, Duman, 2022). 2022'de siyasetten resmen çekildiğini açıklayan Sadr, sebep olarak hükümet kurma konusunda uzun süren çıkmazı göstermişti. Destekçilerine ise yerel seçimlerde oy kullanarak yozlaşmış politik sınıfa destek vermemeleri çağrısında bulunmuştur (Apnews, Zahra, 2023). Bu boykot seçimlere katılım oranının da düşük olmasına sebep olmuştur (Tan, 2023). Bağımsız Yüksek Seçim Kurulu açıklamasına göre seçimlere katılım oranı % 41 olmuştur. Kerkük ise %66 ile en çok katılım oranı sağlanan yer olmuştur (Apnews, Zahra, 2023).

Kerkük, Ninova (Musul), Diyala, Selahaddin, Bağdat gibi Irak'ın birçok bölgesinde yaşamakta olan Türkler, Kerkük'te 9 parti birleşerek tek bir liste çıkarmıştır. "Birleşik Irak Türkmenleri Cephesi" listesinin bu kararının arkasında yatan sebepleri Irak Türkmen Cephesi Başkanı Hasan Turan, Anadolu Ajansına verdiği röportajda sıralamıştır: Hem merkezde hak ettiği gibi temsil edilmeyen ve hükümetlerin dışında tutulan Türklerin yerel meclislerde temsilini arttırmak hem de Saddam döneminin sonundan 2017'de Kerkük'teki peşmerge varlığı azaltılana kadarki, yaklaşık on dört sene boyunca, yaşanan sorunlara tekrar maruz kalmamak Irak Türk partilerinin Kerkük'te birleşmesinin ana sebepleridir (Ghareeb, 2023). Diğer bölgelerde ise adaylarını orada güçlü olan parti ve listelerden çıkarma stratejisi izlenmiştir (Aygün, 2023).

Kerkük'teki Kürtler ise farklı listelerden çıkmışlardır. KDP ve KYB farklı koalisyonlar kurmuşlardır. Komünist Parti ile ittifak kuran KYB, "Kerkük Kuantana Varadatuna" (Kerkük Gücümüz ve İrademizdir) isimli bir liste ile seçime girmiştir (Marsadaily, 2023).

Kerkük'te ayrıca 2023'te değişen seçim sistemi ile 16'ya düşen sandalyelerden 9 tanesine sahip olan yani meclis oyunun 50+1'ini elde eden parti, valiyi belirleyebilecektir (Bacalan, 2023).

Irak'ta Vilayetlere Göre Seçim Sonuçları:

Anbar: "Takkadüm Koalisyonu" %35,85'le birinci olup 6 sandalye elde etmiştir.

Babil: "Nebni Koalisyonu" %21,80'le birinci olup 4 sandalye elde etmiştir.

Bağdat: "Kanun Devleti Koalisyonu" %16,41'le birinci olup 9 sandalye elde etmiştir.

Basra: "Tasmim Koalisyonu" %46,68'le birinci olup 12 sandalye elde etmiştir.

Diyala: "Diyalatuna Al-Vataniyu Koalisyonu" %24,28'le birinci olup 4 sandalye elde etmiştir.

Kadisiye: "Nebni Koalisyonu" %25,12'yle birinci olup 4 sandalye elde etmiştir.

Kerbela: "İbda Kerbela Koalisyonu" %47,43'le birinci olup 7 sandalye elde etmiştir.

Meysan: "Nebni Koalisyonu" %36,57'yle birinci olup 6 sandalye elde etmiştir.

Müsenna: "Kanun Devleti Koalisyonu" %24,96'yla birinci olup 3 sandalye elde etmiştir.

Necef: "Nebni Koalisyonu" %19,73'le birinci olup 3 sandalye elde etmiştir.

Ninova (Musul): "Ninova Li'Ahlila Koalisyonu" %16,41'le birinci olup 5 sandalye elde etmiştir.

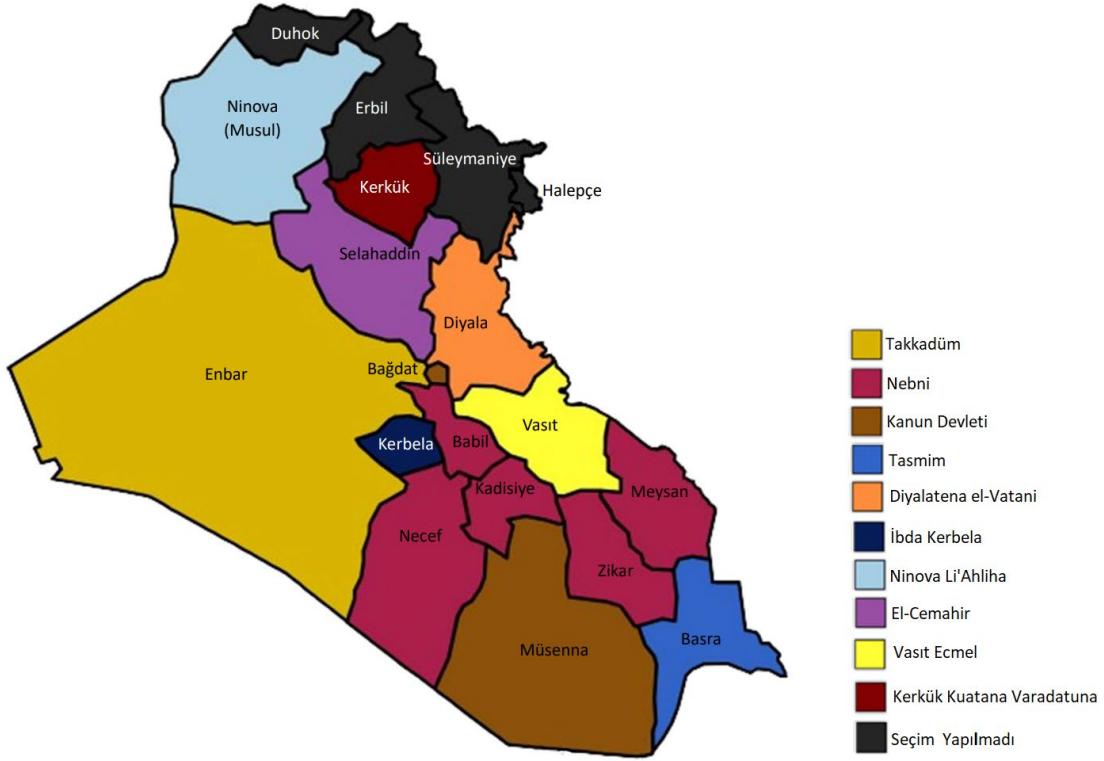
Salahaddin: "El Cemahir Koalisyonu" %28,13'le birinci olup 4 sandalye elde etmiştir.

Vasıt: "Vasıt Ecmel Koalisyonu" %40,09'la birinci olup 7 sandalye elde etmiştir.

Zikar: "Nebni Koalisyonu" %26,96'yla birinci olup 5 sandalye elde etmiştir.

Kerkük: "Kerkük Kwatana Varadatuna" %28,20'yle birinci oldu ve 5 sandalye kazandı. "Ettahalüp Arabi Li-Kerkük" %28,20'yle ikinci oldu ve 3 sandalye kazandı. "Irak Türkmen Cephesi" %13,44'le üçüncü oldu ve 2 sandalye kazandı. "El-Kiade Koalisyonu" %10,98'le dördüncü oldu ve 2 sandalye kazandı. "Kürdistan Demokrat Partisi" %9,35'le beşinci oldu ve 2 sandalye kazandı. "El-Uruba Koalisyonu" %8,57'yle altıncı oldu ve 1 sandalye kazandı. "Babiliyyuni" %0,34'le ise yedinci olarak kotalarından 1 sandalye elde etti.

Şekil 1: Irak 2023 Yerel Seçimlerinin Federal Bölge Haritası Üzerinde Sonuçları (Bağımsız Yüksek Seçim Kurulu, 2023).

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Seçim Sonrası Kerkük'ün Genel Görünümü

Kerkük'teki Kürt Partileri 2005 yılında yapılan yerel seçimlerde ortak bir listeden çıkıp 41 sandalyeden 26'sını alarak valiyi seçecek çoğunluğu sağlamışlardı. Fakat bu seçim farklı listelerden seçime girerek geçmişte sahip oldukları çoğunluğu dağıtmıştırlar. İslamcı ve bazı farklı kanatlardan olan Kürt partileri yeterli oy alamayıp sandalye kazanamamıştır.¹⁰ Bu şekilde Kürt partilerin kazandığı 50 binden fazla oy sandalyeye dönüşmemiştir (Rudaw, 2023).

ITC Başkanı Turan ise bekledikleri sonucu alamadıklarını söyledi. Düşük oyun sebepleri olarak da seçmen kütüklerinin yeniden gözden geçirilmemesini, Kerküklü olmayan 260.000 seçmenin oy kullanmasını, elektronik seçim cihazlarının parmak izlerini okumamasını öne sürdü. Sorunları Irak Federal Mahkemesi'ne taşıyacaklarını belirtti (Ghareeb, 2024). ITC Milletvekili Erşat Salihi de aynı sorunların altını çizmiştir (Ghareeb, 2024).

Kerkük için ITC bazı öneriler sunulmuştur. Bunlardan ilki Kerkük'e karşı 2003'ten beri dönem dönem yapılan Araplaştırma ve Kürtleştirme çalışmalarının doğurduğu demografik sorunlara karşı eski düzeni sağlamak için 16 aylık dönüşümlü valiliktir. Kentteki her bileşenden bir adayın 16 ay boyunca yapacağı valilik ile sorunun çözümüne yaklaşılabileceği ve dengenin korunacağı düşünülmüştür (Aydoğan & Karaalp, 2024). KYB ise bunu reddetti ve sebep olarak daha önce Irak'ta hiç yapılmamış olduğunu ve Kerkük'te de diğer kentlerde nasılsa öyle olması gerektiği öne sürülmüştür (Rudaw, 2024).

¹⁰ "Yeni Nesil Hareketi", "Kürdistan İslami Birliği" ve "Adalet Topluluğu" partilerinin kurduğu "Kerkük Meşalesi Koalisyonu", "Kürdistan Sosyal Demokrat Partisi" ile KDP ve KYB'den çıkan ama yeterli oyu alamayan adayların aldıkları toplam 53 bin 617 oy boşa gitmiş oldu.

Sonuç

ITC özellikle Kerkük'te demokratik, diyaloga dayalı bir profil çizerek Irak üzerinde ciddi etki sahibi olan mezhepçilik ve etnik-milliyetçilik akımlarından kendisini ayırmıştır. Her türlü grup ve parti ile iş birliği yapmak ve Kerkük'te var olan sorunlara ortak çözüm üretmekten yana olmuştur. Lakin özellikle KYB gibi kuruluşlar bu pozitif siyasete yanaşmamakta ve Irak ile Kerkük'ün içinde olduğu negatif durumun daha kötüye gitmesine sebep olacak hamleler izlemektedir. Vali seçimine giden sürecin zorlu olacağına kesin gözüyle bakılmaktadır. Her nasıl bir ittifakla vali seçilirse seçilsin, gelecek kişinin tıpkı önceki dönemlerdeki gibi atanan valiler gibi yerel halkın ihtiyaçları ve temsiliyetini tam anlamda sağlayamayacağı açıktır. Demokrasi kültürünün çok sancılı olması, federal bölgelerde şüpheli kararların alınması, elektronik seçim sisteminde sürekli sorun yaşanması, vatandaşın giderek siyasi yabancılaşma içine düşerek oy vermeden kaçınması ve ITC gibi demokrasiden yana grupların değer görmemesi gibi faktörlerin etkisiyle Irak'ta yakın gelecekte mezhep ve etnik çatışmaların artması muhtemeldir. Tarihsel olarak bölgenin kritik azınlıklarından biri olan Türklerin özgürlükçü seçimlere devam edildikçe çok daha belirleyici bir unsur haline geleceği de öngörülebilir.

Son bir tespit olarak da bu çalışma yapılırken kaynak bulma ve verilere ulaşma konusunda zorlanıldığını da belirtmek gerekir. Özellikle Irak kaynaklarındaki verilerin hemen hemen hiçbirisi birbirini desteklememekte ve tutarlı değildir. Bu durum bölge üzerine yapılan ve yapılacak çalışmalar açısından önemli bir sıkıntıdır. Yabancı kaynakların çok daha detaylı veriler yayınlamaya çalıştığı görülmüştür. Irak demokratikleşme sürecini olumlu bir şekilde yürütürse sadece seçimler özelinde değil medya gibi daha birçok alanda da daha pozitif bir görüntü çizebilir.

Kaynakça

- AA (Anadolu Ajansı). (2018, Mayıs, 11), İraı Turkmen, Arabs cry foul over Kirkuk poll glitches <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/iraqi-turkmen-arabs-cry-foul-over-kirkuk-poll-glitches/1142321>
- AA (Anadolu Ajansı). (2023, Ađustos, 31), Türkmenler, Irak'ta yapılacak yerel seçimlere tek listeyle katılıyor. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turkmenler-irakta-yapilacak-yerel-secimlere-tek-listeyle-katiliyor/2979710>
- Accessnow (2023, Ocak, 13), Elections in Iraq – what will happen to the biometric data of voters? <https://www.accessnow.org/faq-elections-in-iraq-what-will-happen-to-the-biometric-data-of-voters-2/>
- Akkaya, G. N., Torlak, F., Bařtürk, L., Kckkeleř, M., Demir, Z. S., & Ziya, S. (2013, Eylül). Irak Siyasetini Anlama Kılavuzu. Seta.
- Aygün F.T. (2023, Aralık, 18) GRŐŐ- Irak Vilayet meclisi seçimleri ve Türkmenler. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/gorus-irak-vilayet-meclisi-secimleri-ve-turkmenler/3085530>
- Bacalan S. & Zineelabdin A. (2023, Eylül, 9) Irak'ta Yerel Seçimler ve Türkmen-Kürt İlişkileri. *Ortadoğu Araştırmaları Merkezi*. <https://www.orsam.org.tr/tr/irakta-yerel-secimler-ve-turkmen-kurt-iliskileri/>
- Bacalan S., (2023, Aralık, 27), Kerkük seçimleri: Olası hükümet senaryoları. AA (*Anadolu Ajansı*) <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/gorus-kerkuk-secimleri-olasi-hukumet-senaryolari/3093489>
- BBC (British Broadcasting Channel). (2021, Ekim, 10) Irak'ta halk 2019'daki büyük protesto gösterileri sonrası ilk kez sandığa gitti. *British Broadcasting Channel*. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-58861883>
- Beyatlı, A. (1990). Irak tarihine kısa bir bakış. *Irak Türkleri Kültür ve Sanat Bülteni*, 2.
- Canatan, Y. (2021). Irak'da Türk Varlığı. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3(1), 22-31.
- ay, A. (1987). Irak Türkleri. *Fuzuli Sayı*, 3.
- Duman B., (2022, Mayıs, 15) Sadr milletvekillerinin istifası ve Irak'ta yeni süreç. *Rudaw* <https://www.rudaw.net/turkish/opinion/15062022>
- Esin, N. (1976). Irak Türkleri, Türk dünyası el kitabı. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: Ankara.
- Ghareeb A., (2024, Ocak, 03), Irak Türkmen Cephesi Milletvekili Salihi: Kerkük'te Türkmenler olmadan yerel hükümet kurulamaz. AA (*Anadolu Ajansı*) <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-turkmen-cephesi-milletvekili-salihi-kerkukte-turkmenler-olmadan-yerel-hukumet-kurulamaz/3099088>
- Ghareeb A., (2024, Ocak, 07), ITC Başkanı Turan, Türkmenlerin Irak'taki seçimlerden bekledikleri sonucu alamadığını söyledi. AA (*Anadolu Ajansı*) <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/itc-baskani-turan-turkmenlerin-iraktaki-secimlerden-bekledikleri-sonucu-alamadigini-soyledi/3102309>
- Independent. (2023, Aralık, 18) Irak'ta yerel seçim: Iraklılar 10, Kerkkller 18 yıl sonra sandık başında. *Independent*. <https://www.indyturk.com/node/682621/haber/irakta-yerel-se%C3%A7im-iraklı%C4%B1lar-10-kerk%C3%Bckl%C3%Bckler-18-y%C4%B1l-sonra-sand%C4%B1k-ba%C5%9F%C4%B1nda>
- İhec, Seçim Bölgesindeki Düzensiz Valilik Meclisi Seçimlerinin Komiserler Kurulu Tarafından Onaylanan

Seçim Sonuçları 2023. <https://ihec.iq/29239-2/>

İlke Haber Ajansı. (2023, Aralık, 20) Irak'ta yerel seçim sonuçları aımlandı. *İlke Haber Ajansı*.
<https://ilkha.com/dunya/irakta-yerel-secim-sonuclari-aciklandi-368721>

Karaalp H. (2023, Aralık, 28) Irak'ta yerel seçimlerin nihai sonuçları aımlandı. *Anadolu Ajansı*.
<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irakta-yerel-secimlerin-nihai-sonuclari-aciklandi/3095108>

Kirkuknow (2023, Mart, 29), 30 yıllık Irak Kürdistan Bölgesi'nde zamanında seçim yapılmadı.
<https://kirkuknow.com/tr/news/69323>

Longringg, S. (1970). *The Middle East, A Socioal Geography*. Chiago.

Marsaddaily. (2023, Aralık, 14), Kerkük Listesi'nden mesaj: Vilayet meclisi seçimlerinde gücümüz ve irademiz. <https://marsaddaily.com/news.aspx?id=17439&mapid=1>

Rudaw, (2023, Aralık, 19), Kürtlerin Kerkük'te 50 bin oyu boa gitti
<https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/1912202310>

Tan A. (2023, Aralık, 22). Kerkük seçimleri; Kürtler ve Türkmenler. *Independent*.

Zahra B., (2023, Aralık, 16), Voter apathy and concerns about violence mark Iraq's first provincial elections in a decade. *Appnews* <https://apnews.com/article/iraq-provincial-elections-sadr-boycott-37adf222aa0b7a00304ecf9be71732ee#:~:text=Muqtada%20al%2DSadr%2C%20a%20powerful,of%20a%20corrupt%20political%20class>.